

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Владимир Златарски,

Институт за исторически изследвания при БАН

относно конкурс за заемане на академичната длъжност доцент по професионално направление 2.2. История и археология (Нова българска история (1878 -1944) – Въоръжена съпротива в България 1941 – 1944), обявен в ДВ, бр. 96. от 19.11.2021 г.

В този конкурс за доцент като единствен кандидат участва гл. ас д-р Владимир Георгиев Станев от Историческия факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“. Представени са всички изисквани от нормативната база материали, които дават пълна информация за научната и преподавателската му дейност. Комплектът включва 3 монографии, в две от които кандидатът е автор и в една съавтор, 1 учебно пособие в съавторство, както и 32 студии и статии.

Гл. ас. Станев е утвърден изследовател на историята на Третата българска държава. Неговите научни интереси и проучвания покриват най-вече периода от края на Първата до края на Втората световна война. Текстовете му са изградени на стабилна изворова основа и познаване на документалните архиви. Това им придава оригинален и новаторски характер.

Предложената научна продукция се отличава с разнообразие в тематично отношение. В нея присъстват както основните полета на научен интерес на д-р Станев като междусъюзническият военен контрол и партизанското движение, така и теми като вакъфския въпрос, ролята на някои съсловни организации (адвокатския съюз), аспекти от дейността

на исторически личности (М. Савов, А. Цанков, Д. Казасов), тероризъм, ВМРО, Търновската конституция. Всички тези трудове (някои писани в съавторство) предлагат модерни виждания и тълкувания, смислено обосновани въз основата на богат изворен материал. Трябва да се отбележи и интересът на кандидата към въпроси от преподаването на историята, който намира израз в статии по методология и новаторство в представянето на учебния материал, а също и в съавторство на един исторически атлас на Югоизточна Европа. Това е едно съвременно пособие, отчитащо както актуалното ниво на науката, така и модерните географски технологии. Кандидатът има и редица участия в национални проекти по някои от споменатите теми.

Водещо място в кандидатурата на д-р Станев заемат двете негови авторски монографии. Книгата „Междусъюзническият военен контрол в България (1920-1927)“ предлага интересен разказ за борбата между този орган на съглашенските сили и българските власти. Въз основа на архивен материал е показана както структурата и дейността на контролните органи да прилагат предписанията на военните ограничителни клаузи от Ньойския договор, така и действията на България да забавя тяхното изпълнение, да прикрива реалното положение и където е възможно изобщо да избягва изпълнението. В четири добре обособени глави темата е ясно структурирана като се започва от състоянието на българската армия в края на Първата световна война. Впоследствие са разгледани договорните ограничения, формирането и финансирането на комисията, нейните действия и противодействията на българските власти. Д-р Станев внимателно проследява етапите в тази военно-дипломатическа

игра на дебнене и криене, която той сравнява с партия шах. Тя засяга не само конкретните въпроси на въоръжението и състоянието на армията, но и политическите отношения на България с тези страни. Особен научен интерес представлява разкриването на задкулисни интереси в комисията, в която развитието на отношенията между съюзниците в хода на 20-те години дава отражение върху дейността ѝ. В книгата са засегнати и редица други въпроси като положението на белогвардейската военна емиграция в България, изменящата се международна обстановка, социалният фактор и други. Книгата е написана на лесно разбираем език, с характерната и за други трудове на автора изчерпателност в проучването на архивната документация, периодиката и научната литература. Изводите са ясни и логични. Може да се твърди, че книгата има свой собствен научен принос. Като относителен недостатък тук би трябвало да се отбележи слабото привличане на чуждестранен емпиричен материал. Така формулирана, работата само би спечелила от разширяване на архивната база в тази посока.

Другата монография, с която кандидатът участва в този конкурс, е „Шумът от дебри и балкани. Партизаните в България (1941 – 1944)“. Още със заглавието д-р Станев подсказва, че става дума за изследване, което има амбицията да разгледа безпристрастно тази тема. На първо място прави впечатление огромният и всестранен архивен материал, на който е изградена монографията. Кандидатът очевидно познава и ползва с уменията на опитен учен, който може да отсее същественото от показното в истинското море от литература, спомени, сборници, албуми и т.н. Стъпил на тази твърда база, той предлага за първи

път в българската историография едно всеобхватно изследване на партизанската тема в строго научен и неемоционален подход.

Книгата, която впечатлява и с обема си от над хиляда страници, е структурирана в шест глави. Първите две представят от една страна историята на партизанското движение, изследвана с исторически, а не с идеологическо-политически инструменти, и от друга начина, по който тази история е била идеологически изкривена във времето на социалистическия режим в България. Като анализира и коментира множество факти, тенденции и аспекти, д-р Станев разглежда темата в цялата нейна сложност и предлага ясни и обосновани изводи. Критичното разглеждане на митологизирани събития допринася за реалистичното им изложение, което представлява сериозен принос в историографията по темата.

В следващите четири глави кандидатът се занимава с въпросите за числеността и жертвите на партизаните. Той представя подробно различните данни и достига до извода, че е неочаквано трудно да се определи общия им брой. Систематично са разработени данните от различните околии, отряди и т. нар. въстанически оперативни зони (ВОЗ). По сходен начин се процедира и по отношения на изчислението на човешките загуби. На места прекалено подробно представяне на имена и данни към тях е в известна степен излишно и прекъсва възприемането на написаното. Въпреки това след тази извършена огромна количествена и аналитична работа авторът предлага обоснована класификационна схема, с която достига по научен път до изводи, ревизиращи досегашните представи.

Освен досега споменатото книгата се занимава и с множество други въпроси. Такива са например действията на

властта, международните аспекти на партизанското движение, начина на ръководене на четите и др. С книгата си д-р Станев поставя на ново ниво изследваната тема, отхвърляйки митологичното изкривяване в голяма част от досегашната литература. Всичко това превръща тази монография в базисно изследване с голям приносен характер. Не на последно място трябва да се отбележи спокойният и уважителен тон на изложението, направено на характерния за автора логичен и лесно разбираем стилистично чист език.

Наред с досега разгледаните научни трудове, трябва да се спомене и тематично разнообразната преподавателска дейност на гл. ас. д-р Станев. Неговата аудиторна ангажираност през годините се изразява в 14 бакалавърски и магистърски програми. Лекционните му курсове обхващат нова българска история, националният въпрос, темата за авторитаризма и национализма в България и отчасти на Балканите. Той взима и активно участие в подготовката и провеждането на Третия световен конгрес по българистика, проведен през 2013 г.

Представените за становище материали надвишават значително изискванията за заемане на академичната длъжност „доцент“, а тематичната им насоченост е в рамките на обявения конкурс. Научната проблематика е значима и актуална, а резултатите от нейното разработване имат безспорен приносен и новаторски характер. Всичко това ми дава основание да си позволя да препоръчам на членовете на уважаемото научно жури да гласуват за присъждане на академичната длъжност „доцент“ на гл. ас. д-р Владимир Станев.

21.02.2022 г.

доц. д-р Владимир Златарски